

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

No 1

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, yanvar.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukurimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirathbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

INSON KAPITALINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	52
Dilnoza Ruziqulova Xoliqovna	
MAHALLIY BUDJET DAROMADLAR BAZASINI BAHOLASH SAMARADORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH.....	56
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
INNOVATSION IQTISODIYOTDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA XALQARO TAJRIBA	60
Maksumova Umidaxon Sadikjonovna	
ОЛИГОПОЛИЯ И ТЕОРИЯ ИГР	64
Камилова Наргиза Абдукаххоровна, Наимов Самандар Раджабович	
ЦИФРОВЫЕ ИНВЕСТИЦИИ НА ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОМ ТРАНСПОРТЕ: НОВАЯ ЭРА ЭФФЕКТИВНОСТИ	67
Каракулов Фарход Зайпудинович	
MEVA-SABZAVOTCHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHİYATINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINING INNOVATSION YECHIMLARI	72
Ergashev Jamshid Axmadaliyevich	
MOLIYAVIY AKTIVLARNING IQTISODIY MOHIYATI VA TIJORAT BANKLARIDA ULARNING SIFAT MEZONLARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	77
Iskandarova Munisa Hasan qizi	
MOLIYAVIY RISKLARNI BOSHQARISHDA SUN'IY INTELLEKTNI QO'LLASH IMKONIYATLARI	82
Xojiyev Jaxongir Dushabayevich, To'xtayev Kamol Po'latovich	
MARKETING VA BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITIDA TAYYOR KIIYIMLARNING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	87
Bababekova Gulchexra Baxtiyarovna	
NAMANGAN VILOYATI QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA MODERNIZATSIYA JARAYONLARIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI	93
Odilova Malika Abdushukur qizi	
TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	98
Toshtemirov Xojjakbar Qahramon o'g'li	
ТУРИЗМ КАК ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ СТРАНЫ	103
Артикова Шохида Ильясовна	
MINTAQALARDA OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARI INNOVATSION SALOHİYATINI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	107
Dadamirzayev Muzaffar Xabibullayevich	
THEORETICAL ASPECTS OF SERVICES IN THE CONTEXT OF UZBEKISTAN'S ECONOMIC TRANSFORMATION	114
Umidjon Normurodov, Qodirov Yusufbek Suyunbek ugli	
РАЗВИТИЕ ПРЕДПРИЯТИЙ ОБУВНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В УСЛОВИЯХ ФОРМИРОВАНИЯ МАРКЕТИНГОВЫХ ИННОВАЦИЙ	120
Расулов Нозимжон Набиджонович	
QISHLOQ XO'JALIGI SOHASIDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARNING JORIY QILINISHI VA UNI OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDAGI AHAMIYATI.....	125
Saburov Jumanazar Saliyevich	
KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI VA ICHKI BOZORNI KENGAYTIRISH IMKONIYATLARI	129
Mayliyeva Sadoqat Safayozovna	
ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ТРАНСПОРТНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В УСТОЙЧИВОМ РАЗВИТИИ УЗБЕКИСТАНА.....	134
Убайдуллаев Худоёр Бахтиёр угли	

MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARI SALOHİYATIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI	141
Xayitov Rustam Burxonovich	
BARQAROR MOLIYALASHTIRISH KONSEPSIYASIGA MUVOFIQ "YASHIL" INVESTITSİYALARNI RIVOJLANTIRISH.....	146
Abduraxmonov Alimardon Sodiқ o'g'li	
BANK XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI MARKETINGDAN FOYDALANISH.....	151
Dushamov Maxmudjon Maksudbekovich	
HUDUDLARDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI VA ISTIQBOLLARI	159
Ibodova Dilsora Ibodovna	
INVESTITION PORTFELLARNI SHAKLLANTIRISH, BAHOLASH VA BOSHQARISH.....	165
Baymanova Mavlyuda Djurayevna, Abdullaeva Shohista	
KICHIK XIZMATLAR FAOLIYATINI RASMIYLASHTIRISH ORQALI AHOLI BANDLIGI KO'RSATKICHLARINI OSHIRISH.....	170
Xalimbetov Farxad Bagibekovich	
MONOPOLIYAGA QARSHI BOSHQARUV TIZIMINI RIVOJLANTIRISH: XORIJIY TAJRIBA VA MILLIY YONDASHUVLAR.....	173
Akbarov Jasur Ikromjon o'g'li	
СТАТИСТИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ДИНАМИКИ И СЕЗОННОСТИ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	179
Салиходжаева Умида Абдуакбар кизи	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDAGI TALABNI PROGNOZLASHNING CHAKANA MARKETING INNOVATSİYASINI TAKOMILLASHTIRISHDAGI ROLI	186
Ostonaqulova Gulsaraxon Muhammadyoqub qizi	
TEMIR YO'L YO'LOVCHI TASHISH KORXONALARI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH MODELLARI	200
Eshboyev Ulug'bek Farxodovich	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIYAVIY HISOBOT VA AUDIT METOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH	205
Zufarova Zilola Raxim qizi	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN RISKLARNI BOSHQARISH MEXANIZMIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLARNING EKONOMETRIK TAHLILLARI	216
Rahmonqulov Temirbek Eshmamatovich	
MULKIY SOLIQLARNING MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDAGI TA'SIRINI BAHOLASH.....	222
Aliyarov Olim Abdug'aparovich	
AVTOMOBIL SANOATIDA MAHSULOT BILAN BOG'LIQ XIZMATLAR TASNIFI	231
Saidov Dilshodbek Razzakovich	
UY-JOY FONDINI SAMARALI TASHKIL QILISH VA TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJIY TAJRIBALARI.....	236
Otajonov Tohirjon Xo'janazar o'g'li	
TURIZMNI IQTISODIYOTDA TO'G'RIDAN TO'G'RI TA'SIRINI STATISTIK TADQIQOTI.....	241
Jumanova Zilola Tuychiyevna	
RIVOJLANGAN DAVLATLAR BANK EKOTIZIMLARI VA O'ZBEKISTON BANK EKOTIZIMLARINING RIVOJLANISHI VA QIYOSIY TAHLILI	248
X.R. Aliyev	
O'ZBEKISTON OLIY TA'LIM TIZIMI UCHUN DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA BOSHQARUV METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	254
Abdullayev Javohir Abdumalik o'g'li	
OROL BO'YI MINTAQASIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI INNOVATSION BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	259
Umarova Xusnora Dilmurod qizi	

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ISHCHI KUCHIDAN SAMARALI FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	264
Xolmurotov Salimbek Eshbekovich	
INNOVATSION KLASTERLARNI TASHKIL ETISH VA RIVOJLANTIRISHNING MOLIYAVIY MEXANIZMI	269
Quliyev Begimqul Melikovich	
ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМИ ПРОЦЕССАМИ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ	276
Ахмедов Самандар Сайфуллоевич	
АГРОЭКОТУРИЗМ КАК НАПРАВЛЕНИЕ ДИВЕРСИФИКАЦИИ ЭКОНОМИКИ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ УЗБЕКИСТАНА	281
Хайдаров Ойбек Зоирович	
THE IMPACT OF DIGITALIZATION ON SERVICE QUALITY AND CUSTOMER SATISFACTION IN THE HOUSEHOLD SERVICE SECTOR: EMPIRICAL EVIDENCE FROM SAMARKAND REGION	287
Pardayev Sherzod Xolmurodovich, Yuldosheva Zulfizar Sayfullayevna	
DEVELOPMENT OF INTERACTIVE MODELING METHODS FOR THE SYNTHESIS OF INTELLIGENT CONTROL SYSTEMS FOR TECHNICAL OBJECTS IN THE DIGITAL ECONOMY	293
Mamutova Aygul Kalmurzaevna	
TIJORAT BANKLARIDA INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISHDA RISKLARNI BOSHQARISH MASALALARI	298
Abdurazakova Nasiba Sultanovna	
YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA SOLIQ MA'MURIYATCHILIGI TRANSFORMATSIYASI VA UNING MOLIYAVIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI	303
Tashmuxeimova Yayra Atxamovna	
ZAMONAVIY AXBOROT TIZIMLARI ORQALI SOLIQ QARZDORLIGINI UNDIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA TAHLIL	308
Maxmadustov Jalol Maxmadustovich	
TA'LIM MIGRATSIYASI VA INTEGRATSIYA KO'RSATKICHLARINI STATISTIK TAHLILI: YEVROPA ITTIFOQI (SIRIUS) TAJRIBASI VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI	314
Abdullayeva Gulhayot Shuhratovna	
HUDUDIIY SANOAT KORXONALARI FAOLIYATINI KO'P OMILLI STATISTIK TAHLIL ETISHDAGI ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR VA ULARDAN FOYDALANISH YO'LLARI	319
Tag'oyev Feruz Yorqulovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ORQALI HUDUDIIY INVESTITSIYA MUHITINI TAKOMILLASHTIRISH: QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA TAHLIL VA TAVSIYALAR	326
Egamberdiev Abbasxon Sherali o'g'li	
KICHIK BIZNESDA INNOVATSION FAOLIYATNI TASHKIL ETISH VA RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARI	331
Nurullayev Baxrom Botirovich	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR TAJRIBASIDAN FOYDALANISH	337
Ne'matova Mavsuma	
ZAMONAVIY IQTISODIYOTDA ISLOMIY MOLIYA VA NOBANK KREDIT TASHKILOTLARIDA STRATEGIK BOSHQARUVNING NAZARIY ASOSLARI	341
Galatov Abbas Alibekovich, Xalilov Nurullo Xamidillayevich	
IQTISODIY FAOLLIKNI OSHIRISHGA QARATILGAN DAVLAT FISKAL SIYOSATI HOLATI TAHLILI	346
Xudayberginova Nigora Turgunbayevna	
MEHNATGA HAQ TO'LAHNING MOHIYATI VA ULARNI HISOBGA OLIHNING ASOSIY VAZIFALARI	356
Anvar Raximov Maxmarasulovich	
"CRADLE TO CRADLE" VA "CRADLE TO GRAVE" KONSEPSIYALARINING UMUMIY VA XUSUSIY JIHATLARI	360
Sodikov Zokir Rustamovich	
MINTAQADA PARRANDACHILIK SANOATINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI	366
Qarshiyev Obidjon Egamberdiyevich	

AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYALARI VA MINTAQA IQTISODIYOTIGA TA'SIRI: KEYNESIAN YONDASHUV NUQTAI NAZARIDAN.....	370
Shermatov G'ofurjon G'ulamovich	
QURILISH KORXONALARIDA INQIROZGA QARSHI BOSHQARUVNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI (ROSSIYA TAJRIBASI)	377
O'rinboyev Doniyorjon Baxtiyorjon o'g'li	
RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA YASHIL XIZMATLAR SEKTORINING TRANSFORMATSIYASI.....	385
Aliqulova Laylo Ziyadin qizi	
VIRTUAL TA'LIM MUHITI ORQALI TALABALARNING MULOQOT KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH OMILLARI.....	390
Bozorova Muazzam Hamid qizi, Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTIDA TRANSPORT INFRATUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISH KO'RSATKICHLARINI EKONOMETRIK MODELASHTIRISH VA PROGNOZLASHTIRISH	395
Qo'ziyoyev Umarbek Ulug'bekovich	
ОЦЕНКА СТОИМОСТИ И РИСКОВ ПРЯМЫХ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ (FDI)	400
Бахтиярова Дильноза Мадминджановна	
XIZMAT KO'RSATISH TARMOQLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA MONOPOLIYAGA QARSHI NAZORATNING AHAMIYATI.....	407
Bekbutayev Nodirjon Fayzullayevich	
O'ZBEKISTONDA INTEGRATSIYALASHGAN YASHIL MOLİYALASHTIRISH ARHITEKTURASI: KONSEPTUAL MODEL VA AMALIY TAKLIFLAR.....	412
Quliyev Ulug'bek Mirzayevich	
BANK TIZIMI FAOLIYATI MISOLIDA MOLİYAVIY ISLOHOTLAR SHAROITIDA KORXONALAR LIKVIDLIGINI OSHIRISH MASALALARI.....	419
Iminova Nurjahan Qodirjon qizi, Karimov Sardorbek Shuxratjon o'g'li	
BOJXONA HUDUDIDA QAYTA ISHLASH BOJXONA REJIMINING SANOAT RIVOJI VA EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHDAGI O'RNI	423
Baxtiyor Abduganiyev, Nodira Saidbaxromova	
СТРАТЕГИЧЕСКАЯ РОЛЬ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В СТАНОВЛЕНИИ ИННОВАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКИ И ОБЕСПЕЧЕНИИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ	427
Li Kristina Alekseyevna, Элназарова Шарифа Исроиловна, Эшпулатов Достонбек Боходир огли	
TOVAR-XOMASHYO BIRJASIDA SAVDO TURLARINING SHAKLLANISHI VA ULARNING BOZOR SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	432
Xudayberdiyev Kamoliddin Ustemirovich	
THE ROLE OF CORPORATE STRUCTURES IN THE DEVELOPMENT OF GLOBAL FINANCIAL RELATIONS.....	438
Kurbaniyazov Shakhzodbek Karimovich	
BANKLARNI MODERNIZATSIYA VA TRANSFORMATSIYA QILISH JARAYONIDA INVESTITSION KREDITLASH SAMARADORLIGINI TA'MINLASH VA UNI OSHIRISHNING ASOSIY YO'LLARI	442
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
KICHIK BIZNESDA RAQAMLI MARKETING: O'ZBEKISTON SHAROITIDA SAMARADORLIK VA INTEGRATSIYA MODELARI	446
Kamilov Farxod Shamilevich	
TASHQI SAVDODA EKSPORTNING MAKROIQTISODIY AHAMIYATI	453
Abdivaliyev Shahzodbek Xayrullayevich, Mutalov Sultonbek Abduraim o'g'li, Baymanova Mavlyuda Djurayevna, Ubaydullayeva Gulchexra Erkabayevna, Aipova Iroda Ikramovna	
РАЗВИТИЕ АСПЕКТОВ МАРКЕТИНГА В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ СПОРТИВНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ.....	459
Юсупов Махамадамин, Закирова Умида Махамадаминовна	
LIZING OLUVCHI KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA YURITILISHI	462
Sadritdinov Baxodir	

YASHIL IQTISODIYOT VA KICHIK BIZNES RIVOJLANISHINING NAZARIY-KONSEPTUAL ASOSLARI	467
Isroilov Dilshodbek Rustamovich	
TEXNOLOGIK RESURLARNI BOSHQARISHDA STRATEGIYALARDAN FOYDALANISH	474
Kazakov Olim Sabirovich	
OLIY TA'LIM EKSPORT XIZMATLARINING IQTISODIY AHAMIYATI HAMDA ZARURLIGI.....	479
Abdusattarova Dildora Bohodirovna	
SANOAT KORXONASIDA INNOVATSION JARAYONLAR SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISHNING METODIK YONDASHUVLARI.....	485
Kurbanova Shaxnoza Yuldashbayevna	
ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	491
Kafiyev Xojiakbar Xosilbek o'g'li	
BOSHQARUV HISOBINI TASHKIL QILISH YO'NALISHLARI.....	496
Xolmatov Otabek Oybek o'g'li	
INSON KAPITALIGA INVESTITSİYALAR.....	499
Sheraliyeva Saida Azatovna	
TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH VA IQTISODIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHDA KLASTER USULLARINI QO'LLASH.....	504
Mizrob Maxmudovich Tashov	
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ СТОИМОСТИ КОМПАНИИ В ПРОЦЕССАХ СЛИЯНИЙ И ПОГЛОЩЕНИЙ.....	514
Ли Илларион Георгиевич	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ВИДОВ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ТУРИЗМА УЗБЕКИСТАНА.....	519
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
УСТОЙЧИВОЕ И ЦИФРОВОЕ РАЗВИТИЕ РЕГИОНАЛЬНОГО ТУРИЗМА: ЭВОЛЮЦИЯ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ И МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВАНИЯ	525
Усманова Азиза Баходировна	
O'ZBEKISTONDA TURIZMNI INNOVATSION ASOSDA RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI VA ZARURIYATI.....	529
Temurbek Olimovich Mamayunusov	
КОМПЛЕКСНОЕ УЧЁТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ ПРОЦЕССОВ УПРАВЛЕНИЯ ДЕНЕЖНЫМИ ПОТОКАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	536
Эркинбаев Якуббой Хушнуд угли	
ISLOMIY MOLIYA INSTRUMENTLARINING DAVLAT QARZ BARQARORLIGINI TA'MINLASH VA QARZ SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH INSTITUTSIONAL VA AMALIY QO'LLANISH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISH	541
Raxmatov Hamid Hasan o'g'li, Akramov Azizjon Kabirovich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA SEKTORIDA INSTITUTSIONAL VA INVESTITSION OMILLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIKKA QO'SHMA TA'SIRI.....	549
Fayziyev Oybek Raximovich	
INSTITUTIONALIZATION OF PUBLIC ADMINISTRATION EFFECTIVENESS: A COMPARATIVE ANALYSIS OF OECD COUNTRIES' EXPERIENCE IN GOVERNANCE FOR PUBLIC ADMINISTRATION REFORM.....	556
Sarvar Saidov Khairulloyevich	
O'ZBEKISTONDA INNOVATSION TADBIRKORLIKNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	562
Zaynutdinova Umida Djalalovna, Miraxmedova Maftuna Ibragimovna	
SAMARQAND VILOYATIDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA INSON KAPITALINING ROLI.....	568
Gulnora Mardievna Shadieva, Avazova Charos	
ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ДОХОДОВ РАБОТНИКОВ ВУЗОВ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИИ СФЕРЫ УСЛУГ	572
Шадиева Гулнора Мардиевна, Рустамова Фируза	

KICHIK BIZNES KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH.....	578
Eminchayev Baxodir Sadikovich	
MINTAQA IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA BARQAROR RIVOJLANISH OMILLARINING NAZARIY TAHLILI.....	583
Tuyev Abdurahmon Yusubovich	
AKTIVLAR SIFATIGA TA'SIR ETUVCHI MAKROIQTISODIY VA INSTITUTSIONAL OMILLARNING TAHLILI.....	587
Rasulov Muxammad Bobur Fazliddin o'g'li	
TIJORAT BANKLARINING MUAMMOLI KREDITLARI (NPL) KO'RSATKICI ORQALI BANK TIZIMI BARQARORLIGINI BAHOLASH.....	594
Xanmuratov Roushenbek Xalmuxammetovich, Vaxabov A.V.	
AKSIYADORLAR BILAN MANFAATLI MUNOSABATLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHDA AKSIYADORLAR VA ULARNING HUQUQLARINI TA'MINLASH.....	600
Raimov Farrux Avazjon o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНВЕСТИЦИЙ В РАЗВИТИЕ ЭКОНОМИКИ СТРАНЫ В ТУРИСТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ.....	605
Мирпулатова Луиза Мансуровна, Абдумажидов Шахзод Шерзод угли	
O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNESNING YAIMDAGI ULUSHI VA UNING IQTISODIY BARQARORLIKKA TA'SIRI.....	610
Bo'stonova Nilufar Abdusmatovna	
MAISHIY XIZMATLAR SOHASIDA INNOVATSION KLASSTER MODELINI JORIY ETISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	615
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna	
SURXONDARYO VILOYATI ISHLAB CHIQARISH SANOAT KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGI KO'RSATKICHLARINING STATISTIK TADQIQOTI.....	619
Buriyev Ubaydulla Bozor o'g'li	
MAMLAKATIMIZDA SOLIQ MA'MURCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI VA ULARNI YECHIMLAR.....	623
Normurzayev Umid Xolmurzayevich	
YASHIL IQTISODIYOT RIVOJLANISHINING ASOSIY OMILLARI VA ULARNI BOSHQARISH MASALALARI.....	630
Yuldasheva Nazokat Muzaffar qizi	
AXBOROT MAHSULOTLARI BIZNESINING BARQAROR RIVOJLANISH MEXANIZMI: MONITORING VA BAHOLASH TIZIMI.....	635
Abdullayev Abdulla Fayzulla o'g'li	
O'ZBEKISTONDA BANK TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH TENDENSIYALARI VA MUAMMOLARI.....	640
Raxmanova Iroda Xasilovna	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARINI TRANSFORMATSIYA QILISH VA RAQAMLASHTIRISH: MUAMMOLAR VA STRATEGIK YO'NALISHLAR.....	645
Turgunov Abror Kadirovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT DAVRIDA BANK XIZMATLARI VA MOLIVAVIY TEXNOLOGIYALARNING TARAQQIYOTI.....	650
Muminova Marguba Mamirkulovna	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	655
Ulashev Xubbim Askarovich	
KADRLAR SIYOSATI VA DAVLAT XIZMATI SAMARADORLIGINI BAHOLASH HAMDA RIVOJLANTIRISHNING MILLIY MODELINI YARATISH.....	659
Turayev Laziz Shokirovich	
BALIQ YETISHTIRISHNING IQTISODIY SAMRADORLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING O'RNI VA AHAMIYATI.....	664
Bo'ltakov Sardor Oqbo'ta o'g'li	

QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INI UNDIRISH JARAYONIDA SOLIQ TAFOVUTINI (VAT GAP) ANIQLASH VA BAHOLASH USULLARI: XALQARO TAJRIBA VA O'ZBEKISTON SHAROITIDA ADAPTIV YONDASHUV.....	670
Urazmatov Jonibek Musurmanovich	
HUDUDLAR SOLIQ SALOHİYATI: OMILLAR VA NATIJA.....	675
Baxtiyorov Umid Kaxramon o'g'li	
AN'ANAVIY HUNARMANDCHILIKNI RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI INNOVATSION TRANSFORMATSIYA QILISH MEXANIZMLARI.....	680
Ermetov A.I.	
TA'MINOT ZANJIRINI BOSHQARISHDA SUPPLY CHAIN CONTROL TOWER KONSEPSIYASIDAN FOYDALANISH AFZALLIKLARI.....	686
Yuldashev Abduxakim Abdukarimovich	
KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA AXBOROT RESURSLARINING BOSHQARUV MODEL VA UNING IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIRI.....	691
Yo'ldoshev Nodirbek Ne'matjon o'g'li	
DAVLAT FUQAROLIK XIZMATIGA MENTORLIK TIZIMINI TATBIQ QILISHNING METODOLOGIK ASOSLARI.....	696
Xurshida Maxmadaminova	
QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INING HISOB-KITOB VA UNDIRISH TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI.....	706
Jumanazarov Alisher Toshtemir o'g'li	
ПРАКТИКА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КЛЮЧЕВЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫМИ ФИНАНСАМИ УЗБЕКИСТАНА.....	715
Наимов Шохрух Шарофиддинович	
KORPORATIV DIVIDEND SIYOSATINING YANGI JIHATLARINI O'RGANISH: RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKAT MISOLIDA.....	723
Eshev Furqat A'zamovich	
RAQAMLI PLATFORMALAR ASOSIDA "AQLLI SHAHAR" BOSHQARUVINI TAKOMILLASHTIRISH: INSONGA YO'NALTIRILGAN YONDASHUV.....	730
Raximova Madina Shuxrat qizi	
HUDUDIY IQTISODIY TIZIMLARNI BOSHQARISHNING TASHKILIY TUZILMALARI.....	737
Umarov Oqil Omiljonovich	

HUDUDIIY IQTISODIY TIZIMLARNI BOSHQARISHNING TASHKILIIY TUZILMALARI

Umarov Oqil Omiljonovich

Alfraganus University, katta o'qituvchi

Email: qqil.87@mail.ru

ORCID: 0000-0002-9100-5645

Annotatsiya. Mintaqaviy iqtisodiy rivojlanish masalalari uzoq yillar davomida iqtisodiyot, geografiya, hududiy rejalashtirish hamda mintaqashunoslik sohalari vakillarining ilmiy e'tibor markazida bo'lib kelmoqda. Mazkur yo'nalish davlat va biznes tuzilmalarida milliy, hududiy va mahalliy boshqaruv darajalarida faoliyat yurituvchi keng doiradagi amaliy mutaxassislar shakllanishiga zamin yaratdi. Bugungi kunda yirik va kichik shaharlar hamda hududlarni rivojlantirishni rejalashtirish jarayonlarida iqtisodiy taraqqiyot masalalari strategik rejalashtirish tizimlariga tobora chuqur integratsiyalashmoqda. Ushbu maqolada mintaqaviy iqtisodiyotni boshqarishning tashkiliy shakllari va usullari yuzasidan olimlarning ilmiy qarashlari hamda xulosalari umumlashtirilgan.

Kalit so'zlar: hududiy iqtisodiyot, neo-dirigistik yondashuv, samaradorlik modeli, kognitiv yondashuv.

Abstract. Issues of regional economic development have long been at the center of scholarly attention among specialists in economics, geography, territorial planning, and regional studies. This field has contributed to the formation of a broad range of practical professionals operating within government and business structures at national, regional, and local levels of governance. Today, in the processes of planning the development of large and small cities as well as territories, economic development issues are increasingly deeply integrated into strategic planning systems. This article summarizes scholarly views and conclusions regarding the organizational forms and methods of managing regional economies.

Key words: territorial economy, neo-dirigist approach, efficiency model, cognitive approach.

Аннотация. Вопросы регионального экономического развития на протяжении многих лет находятся в центре научного внимания представителей экономики, географии, территориального планирования и региональных исследований. Данное направление способствовало формированию широкого круга практических специалистов, осуществляющих деятельность в государственных и бизнес-структурах на национальном, региональном и местном уровнях управления. В настоящее время в процессах планирования развития крупных и малых городов, а также территорий, вопросы экономического развития все глубже интегрируются в системы стратегического планирования. В данной статье обобщены научные взгляды и выводы ученых относительно организационных форм и методов управления региональной экономикой.

Ключевые слова: территориальная экономика, нео-дирижистский подход, модель эффективности, когнитивный подход.

KIRISH

Iqtisodiy o'sishni tartibga solish masalasi makroiqtisodiy nazariya va amaliy faoliyatning eng muhim va asosiy muammolaridan biri hisoblanadi. Ushbu jarayonni boshqarishdan ko'zlangan maqsad faqat iqtisodiy natijalarga erishish bilan cheklanmay, balki siyosiy barqarorlikni ta'minlash, ijtimoiy muammolarni yumshatish hamda ekologik muvozanatni saqlashga xizmat qiladigan yuqori iqtisodiy o'sish sur'atlarini ta'minlashdan iboratdir. Mazkur jihatdan, iqtisodiy o'sishni samarali boshqarish har bir davlat uchun muhim ahamiyat kasb etadi, ayniqsa bozor munosabatlariga o'tish sharoitida jahon xo'jalik tizimiga integratsiyalashishga intilayotgan O'zbekiston uchun ushbu masala alohida amaliy dolzarblikka ega.

Mintaqaviy iqtisodiy rivojlanish uzoq yillar davomida iqtisodchilar, geograflar, rejalashtirish mutaxassislari hamda mintaqashunos olimlarning doimiy e'tibor markazida bo'lib kelmoqda. Shu bilan birga, ushbu yo'nalish milliy, hududiy va mahalliy darajalarda faoliyat yurituvchi davlat organlari va biznes tuzilmalari amaliyotida keng qo'llaniladigan muhim sohaga aylandi. Bugungi kunda yirik va kichik shaharlar hamda hududlarni rivojlantirish jarayonida iqtisodiy o'sish masalalari strategik rejalashtirish tizimiga integratsiya qilinmoqda. Xususan, mintaqalarning uzoq muddatli raqobatbardoshligini ta'minlash, resurslardan oqilona foydalanish va aholi

farovonligini oshirish maqsadida barqaror rivojlanish strategiyasini qabul qilish to'g'risidagi qarorlar strategik rejalashtirishning ajralmas tarkibiy qismiga aylanmoqda [1].

So'nggi 50 yil davomida turli fanlarning olimlari mintaqaviy iqtisodiy rivojlanishning tabiati, mintaqaviy iqtisodiy rivojlanish jarayonini tushuntirishga intiladigan bir qator modellarni ishlab chiqish hamda nima uchun mintaqalar o'zlarining iqtisodiy tuzilmalarida juda katta farqlarga ega ekanligi haqida nazariyalarni shakllantirdilar.

Ayniqsa, mintaqaviy olimlar sanoat tarmoqlari, bandlik, daromadlar, ishlab chiqarish qiymati, investitsiyalar va boshqalar kabi mintaqaviy iqtisodiy xususiyatlarni o'lchash va monitoring qilish uchun keng qamrovli metodologiyalar to'plamini ishlab chiqdilar. Bunda tahlilning miqdoriy va sifat usullaridan foydalangan holda, statistik va dinamik tahlillarga asosiy e'tibor qaratildi.

Vaqt o'tishi bilan ko'plab sohalar, jumladan, rejalashtirish, davlat boshqaruvi, biznes va menejment fanlari olimlari hamda amaliyotchilari mintaqaviy iqtisodiy rivojlanish strategiyasini tizimli ravishda shakllantirish uchun turli yondashuvlarni ishlab chiqdilar. Mintaqaviy iqtisodiy rivojlanish strategiyasini rejalashtirish va amalga oshirish uchun, eng avvalo, boshqaruv tizimini takomillashtirish zarurligi tahlillar orqali ma'lum qilindi.

Albatta, mintaq iqtisodiyotini rivojlantirishda mintaqaviy siyosat birinchi o'rinda turadi. Natijada, davlatning siyosiy boshqaruv tuzilmasi ta'sirida hudud iqtisodiyotining rivojlanishi va ularning o'zaro mutanosibligi masalalari juda ko'plab iqtisodiy adabiyotlarda keng yoritilgan.

S. Smirnovning fikricha, davlatning vakolatli mintaqaviy siyosati hududiy yaxlitlikni saqlash, markazdan qochma tendensiyalarni bartaraf etish va qoloq hududlarni (ayrim anomaliyalar tufayli) qo'llab-quvvatlash choralari o'z ichiga olishi kerak. Ko'pgina mamlakatlarda bunday hududlar depressiv hududlar deb ataladi. Muammoli hududlar beqarorlik davrida, masalan, iqtisodiyotni isloh qilish jarayonida, Yugoslaviyada bo'lgani kabi, butun davlat tuzilmalarining qulashiga olib kelishi mumkin.

Mintaqaviy siyosatning maqsadlari asosan ishlab chiqaruvchi kuchlarning joylashuvi bilan belgilanadi: tabiiy va iqtisodiy salohiyatga asoslangan hududlarni ixtisoslashtirish; mintaqaviy reproduktiv jarayonlarning samaradorligi; iqtisodiyot va ijtimoiy sohaning rivojlanish darajalari uyg'unligining murakkabligi; atrof-muhitni boshqarishni ratsionalizatsiya qilish va boshqalar.

Jahon amaliyotini, shuningdek, mintaqaviy boshqaruvning mahalliy tajribasini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, uning samaradorligi ko'p jihatdan bozor iqtisodiyoti qonunlari bilan belgilanadigan aniq tamoyillarga rioya etishga bog'liq. Mintaqaviy boshqaruvning asosiy tamoyillari, qoida tariqasida, markazsizlashtirish, sheriklik, subsidiarlik, harakatchanlik va moslashuvchanlik, shuningdek, ajratilgan vakolatlar prinsipini o'z ichiga oladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Hozirgi kunga qadar mintaqaviy iqtisodiyot va hududlar iqtisodiyoti bilan bog'liq ilmiy-nazariy masalalar qator iqtisodchi olimlar va amaliyotchi mutaxassislar tomonidan faol tadqiq etib kelinmoqda. Xususan, hududlar iqtisodiyotini rivojlanish ko'rsatkichlarini baholashning nazariy-uslubiy asoslari jahonning yetakchi ilmiy markazlari va tadqiqot institutlarida olib borilgan izlanishlarning asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lib kelgan. Ushbu masalalarni tadqiq qilishda o'z mulohaza va ilmiy qarashlari bilan faol ishtirok etib kelayotgan xorijiy olimlar qatorida U. Izard, V.M. Goxman, Robert M. Slov, Blaug M., R.E. Lukas, Meskon M., Albert M., Xedouri F., A. Granberg, A. Kiselnikov, V. Leksin, A. Shvesov, G. Kovaleva, O. Krasilnikov, N. Larina, A. Kiselnikov, E. Utkin, A. Denisov, B. Rayzberg, A. Pikulkin va boshqalar tomonidan olib borilgan ilmiy izlanishlarni alohida ko'rsatib o'tish mumkin.

Respublikamizda ham mintaqaviy iqtisodiyotni rivojlantirish va boshqarishning ilmiy-nazariy, uslubiy va amaliy muammolari, hududiy iqtisodiyotni boshqarishning turli jihatlar va xususiyatlariga oid bo'lgan ilmiy qarashlar va nazariy izlanishlar ko'plab iqtisodchi olimlarning tadqiqotlarida atroflicha qamrab olingan. Bu borada iqtisodchi olimlar qatorida Q. Abdurahmanov, T. Ahmedov, Sh. Imomov, Sh. Zaynutdinov, N. Yo'ldoshev, D. Rahimova, D. Qosimova, A. Sodiqov, A. Nizomov, S. Qobulov va boshqalar hududlar iqtisodiyotining nazariy-uslubiy jihatlarini o'rganish borasida chuqur izlanishlar olib bormoqda. Hududlar iqtisodiyoti bilan bog'liq ilmiy-nazariy tadqiqotlar va olimlarning fikr-mulohazalarini chuqur o'rgangan holda, muallif tomonidan ushbu muammoga o'ziga xos yondashuv shakllantirilgan. Ya'ni, muallif mintaq iqtisodiyotini boshqarish ahamiyati xususida atroflicha xulosalarni ishlab chiqqan hamda mamlakatimiz hududlariga ushbu tizimni joriy etish masalalariga oid o'z takliflarini ilgari surgan [2].

Hududlar iqtisodiyoti doirasida hududlar rivojlanishini boshqarish va hududiy ijtimoiy-iqtisodiy dasturlarni amalga oshirish mexanizmini o'rganish zarur hisoblanadi. G.V. Gutman, A.A. Miroyedov, S.V. Fedin kabi olimlar fikrlariga ko'ra, ishlab chiqarishni joylashtirish masalalari hududni o'rganuvchi fanlar tizimining yagona yo'nalishi emas. Ushbu fanlar tizimining asoschisi U. Izard hisoblanadi. Aynan U. Izard va V. Leontyevlar hududiy tashkilotlar iqtisodiyotini boshqarish, rejalashtirish, prognozlash va strategik boshqaruv kabi masalalarni qo'shgan holda hududiy fanlar predmeti doirasini kengaytirdilar [3].

Hudud iqtisodiyotini tadqiq etish obyekt(i), fan nomlanishidan ma'lum bo'lganidek, mamlakat hududlari hisoblanadi. "Hudud" atamasi aniq bir ma'noli izohga ega emas va turli fan yo'nalishlari hamda tadqiqotchilar tomonidan turlicha talqin qilinadi. "Hudud" va "tuman" (mintaqa) tushunchalarining yuzga yaqin izohlari mavjud.

Ahmedovning fikriga ko'ra, eng avvalo, o'z hokimiyati va boshqaruv organlariga ega bo'lgan ijtimoiy-iqtisodiy hamda moddiy-hududiy tizimlarni o'zida aks ettiruvchi aniq bir maqsadga yo'naltirilgan mintaqaviy birliklarni hudud deb tan olish lozim. Bunday tizimlarga turli xil ma'muriy-hududiy (milliy-davlat) birliklar misol bo'ladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

So'nggi paytlarda mintaqalarni tahlil qilishda tizimli yondashuvdan foydalanish faollashdi, bu, birinchi navbatda, ularni ijtimoiy-iqtisodiy va ekologik tizimlar sifatida o'rganishda namoyon bo'lmoqda. Faol mintaqaviy siyosatni olib borayotgan xorijiy davlatlar yetarli darajada rivojlanmagan hududlarning ishlab chiqarish kuchlarini tarkibiy qayta qurish, depressiv hududlarga nisbatan maxsus siyosat yuritish, aglomeratsiyalarni nomarkazlashtirish va o'sish omillarini aniqlashda klaster yondashuvlaridan foydalanmoqda.

Maqolada, shu bilan birga, tizimli va strategik tahlil, ilmiy abstraksiya, induksiya va deduksiya, iqtisodiy-statistik umumlashtirish, qiyosiy tahlil hamda ekspert baholash usullaridan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Yangi O'zbekistonda hududlarni barqaror va jadal rivojlantirish uchun ularning ijtimoiy-iqtisodiy holati, tabiiy resurslardan foydalanish samaradorligi, investitsiyaviy salohiyati va qiyosiy ustunliklarini baholashning yagona tizimini joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Nomarkazlashtirish siyosati doirasida hududlarning iqtisodiy o'sishini ta'minlashda mahalliy davlat boshqaruvi organlarining roli va mas'uliyati tobora ortib bormoqda.

Globalashuv sharoitida mintaqalarning milliy iqtisodiyotdagi o'rni sezilarli darajada o'zgardi, bu esa mintaqaviy iqtisodiy tahlil va rejalashtirishning ahamiyatini kuchaytirdi. Zamonaviy boshqaruv tizimi hududlarning iqlimiy, resurs, iqtisodiy va ijtimoiy xususiyatlarini inobatga olgan holda indikativ rejalashtirish, imtiyozlar va huquqiy mexanizmlar orqali amalga oshiriladi.

Jahon tajribasida hududlarni rivojlantirishning uch yondashuvi mavjud: ilg'or hududlarni qo'llab-quvvatlash (AQSH), barcha hududlarda teng sharoitlarni ta'minlash (Germaniya) va asosan kam rivojlangan hududlarni qo'llab-quvvatlash (Skandinaviya mamlakatlari).

Bugungi davrda, haqiqatida, mintaqaviy iqtisodiyotni boshqarish vositalarini faqat davlat aralashuviga, sof bozorga yoki ushbu vositalarning qandaydir kombinatsiyasiga qisqartirish mutlaqo bir tomonlama harakatdir. Shu munosabat bilan zamonaviy sharoitda mintaqaviy iqtisodiy siyosat modellarining xususiyatlarini ko'rib chiqish zarur. Albatta, mintaqaviy iqtisodiyotni boshqarishning bir necha shakllari mavjud. Jumladan:

Neo-dirigizm — davlatning bozor iqtisodiyotida faol va yo'naltiruvchi rolini nazarda tutuvchi iqtisodiy ta'limot bo'lib, u bozor muvaffaqiyatsizliklarini kamaytirish maqsadida indikativ rejalashtirish, davlat investitsiyalari hamda soliqlar va subsidiyalar kabi rag'batlantiruvchi vositalardan foydalanishni o'z ichiga oladi [4].

Samaradorlik (effektualizm) noaniqlik sharoitida qaror qabul qilishga asoslangan boshqaruv modeli bo'lib, u mavjud resurslardan kelib chiqib erishish mumkin bo'lgan maqsadlarni belgilash, tajriba va moslashuvchanlikka tayanishni nazarda tutadi. Ushbu yondashuv Xitoy iqtisodiyotini boshqarishda keng qo'llaniladi [5].

Kognitivizm esa inson kapitali, bilim va innovatsiyalarga tayangan iqtisodiy siyosat bo'lib, aholining mentaliteti va intellektual salohiyati iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim omil sifatida qaraladi [6].

Mazkur uch modelning samarali amalga oshirilishi ikki asosiy shartga bog'liq: birinchidan, resurslar bilan ta'minlanganlik (tabiiy va inson kapitali), ikkinchidan esa iqtisodiy siyosatni amalga oshirishni ta'minlovchi samarali tashkiliy tuzilma [7]. Ushbu tuzilma siyosiy modelni nisbatini aniqlash, ularni amalga oshirish, monitoring qilish va baholash mexanizmlarini qamrab oladi.

Tashkiliy tuzilma. Bu mintaq iqtisodiy boshqaruv siyosatini amalga oshirishni tashkil etish jarayonini o'z ichiga oladi. Tashkiliy komponentning bir qismi sifatida qaror qabul qiluvchilar quyidagi ko'plab savollarga javob berishlari kerak: yagona siyosat doirasida neo-dirigizm, effektualizm va kognitivizmni qo'llash nisbati qanday bo'lishi kerak? Vaqt o'tishi bilan uning o'zgarishi zarurligini hisobga olgan holda, ma'lum bir nisbatning optimalligi mezon qanday? Ularning umumiy majmuasini tashkil etuvchi u yoki bu iqtisodiy siyosat doirasida qanday aniq mexanizmlar qo'llanilishi kerak? Har qanday siyosat modelini amalga oshirishni qanday tashkil qilish kerak (jumladan, uning amalga oshirilishini monitoring qilish, natijalarni baholash va mutaxassislarni rag'batlantirish mexanizmlari)? Qaysi mezonlar bo'yicha ma'lum resurslarni tanlash va birlashtirish kerak? Kabi savollar (1-jadval).

1-jadval. Mintaqaviy iqtisodiy tizimlarning rivojlanish shakllari va modellari¹

№	Model nomi	Tarifi
1.	Ekologik va iqtisodiy modeli	Mintaqaning tabiiy quyi tizimi va mintaqa iqtisodiyoti o'rtasidagi munosabatlarni mintaqaviy tizimning teng elementlari sifatida shakllantirishni ta'minlaydi.
2.	Innovatsiya va investisiya modeli	Bunda fan yutuqlari va ularning texnologik qo'llanilishi uzoq muddatli iqtisodiy o'sishning asosiy manbai hisoblanadi. Innovatsiyalarni joriy etish mintaqa iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshiradi va uning iqtisodiy xavfsizligini kafolatlaydi;
3.	Ilmiy-texnik salohiyatni shakllantirish va undan foydalanishga asoslangan innovatsiyalar modeli	Model iqtisodiy faoliyatning barcha sohalarida bilim talab qiladigan tarmoqlarni rivojlantirish, kadrlar tayyorlash va texnologiyalarni joriy etish uchun sharoit yaratishni nazarda tutadi.
4.	Klaster tizimi modeli	Mehnat va ixtisoslashuv bo'linishi asosida tuzilgan o'zini-o'zi ta'minlaydigan kooperativ tadbirkorlik tuzilmalarining muayyan yakuniy mahsulot, xizmatlar yoki muayyan hududlarda ishlab chiqarishni tashkil etish uchun hududiy ishlab chiqarish tizimlariga texnologik integratsiyalashuvini o'z ichiga olgan klasterlarni shakllantirishga qaratilgan.
5.	Mobilizatsiya va innovatsiya modeli	Ilmiy-texnikaviy salohiyatning yangi formatini shakllantirishga qaratilgan bo'lib, bu ilmiy kadrlar tayyorlash shakllarini takomillashtirish va ilmiy texnikaviy ishlanmalar ko'lamini kengaytirish sharoitida yuzaga keladi.
6.	Hududlarni barqaror rivojlanish modeli	Iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik rivojlanish o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashga qaratilgan. Model iqtisodiy samaradorlik, ijtimoiy adolat va ekologik xavfsizlik tamoyillarini hisobga olgan holda hududlarni rivojlantirish bo'yicha barcha qarorlarni ko'zda tutadi.

Agar neo-dirigizm, ta'sirchanlik va kognitivizm, shuningdek, mintaqaning resurslari hajmi berilgan bo'lsa, unda tashkiliy komponent ularni bog'laydigan bo'g'inga aylanishi kerak, bu esa mavjud cheklovlar sharoitida birlashgan iqtisodiy siyosatning maqbul amalga oshirilishini ta'minlaydi. Bu tahlil qilinadigan jarayon bo'yicha sozlanishi mumkin bo'lgan qo'shimcha bo'lib, qaror qabul qilishda tizimli, integratsiyalashgan yondashuvni ta'minlaydi.

Turli adabiyotlarda mintaqa iqtisodiyotini rivojlantirish bo'yicha bir qancha modellar keltirilgan. O'zgarishlar natijasida ushbu modellar bir jadvalga keltirildi.

Aniqlangan modellar, birinchi navbatda, mintaqaning ichki resurslari va ulardan foydalanishning ustuvor yo'llarini tanlashga asoslanadi. Biroq taklif etilayotgan modellardan faqat bittasida ijtimoiy omil va iqtisodiy faoliyatning ekologik xavfsizligi tamoyillarini amalga oshirish sharti bilan iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanish mexanizmlarini muvozanatlash yo'llarini izlash hisobga olingan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Uslubiy yondashuvlar ko'rib chiqilib, muallif tomonidan mintaqaning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini boshqarish modelining ta'rifi asoslanadi. Buni iqtisodiy o'sishni, yuqori ijtimoiy standartlarni va atrof-muhitni muhofaza qilishni ta'minlash uchun asosiy imtiyozlarni aniqlash hamda hududlarning strategik salohiyatidan eng maqbul foydalanish va rivojlantirishga qaratilgan boshqaruv funksiyalari, mexanizmlari va vositalarining o'ziga xos kombinatsiyasi sifatida tushunish taklif etiladi. Modelni shakllantirish va faoliyat yuritishning asosiy tamoyillari zamon talablari va rivojlangan davlatlar uchun xos bo'lgan mintaqaviy boshqaruvning asosiy tendensiyalarini hisobga olgan holda tizimlashtirilgan, xususan: mintaqaning asosiy vakolatlarini aniqlash va mustahkamlash; barqaror rivojlanish mezonlariga muvofiqligi; innovatsion tafovutlar; barqarorlik va muvozanat.

Mintaqaning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining muvozanat darajasini baholashning uslubiy yondashuvlari taklif etiladi, ular faoliyatning asosiy iqtisodiy va ijtimoiy natijalarini aniqlashga va ularni 100 % shkalada o'rtacha qiymatga nisbatan standartlashtirishga asoslangan. Bu tegishli ikki guruh mezonlari bo'yicha hududlarning oldinga siljish sur'atlarini aniqlash, ularni klasterlashtirish va ijtimoiy-iqtisodiy siyosatning muammoli yo'nalishlarini aniqlash imkonini beradi.

Ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish modellari asoslab berilgan. Ular R. Bleyk va J. Mutonning o'zgartirilgan boshqaruv matritsasidan foydalangan holda hududlardagi ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarning muvozanat darajasini aniqlashga imkon beradi hamda mintaqadagi ijtimoiy-iqtisodiy siyosat turini, shuningdek, iqtisodiy muvozanatning asosiy yo'llarini va muayyan sharoitlarda ijtimoiy samaradorlikni aniqlash imkonini beradi.

¹ Mavjud ilmiy tadqiqotlar tahliliga tayangan holda muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

Matritsa ma'lum koordinatalar bo'yicha ma'lum bir davrdagi ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish natijalariga qarab mintaqadagi ijtimoiy-iqtisodiy siyosat turini tavsiflovchi beshta asosiy sektorni o'z ichiga oladi. Har bir siyosat turining tavsifi berilgan, uni takomillashtirish yo'nalishlari asoslab berilgan.

Hudud iqtisodiyotining strategik rivojlanishini boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi quyidagi funksiyalarni amalga oshirishga yo'naltirilgan bo'lishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – T.: "O'zbekiston" nashriyoti, 2021. – 464 b.
2. Ахмедов Т.М. Регулирование территориальной организации производительных сил и комплексного развития регионов Узбекистана. –Ташкент: Фан, С. 8. 2021.
3. Isard Walter. Methods of regional analysis: an introduction to regional science / abridged translation from english by V.M. Gokhman [et al.]; introductory article and edited by A.E. Probst. — New York: Progress Publishers, 1966. — 659 p.
4. Осипов Ю.М., Бугаян И.Р., Зотова Е.С. (ред.). Российская системная перестройка как стратегическая неизбежность: неэкономика, неоиндустриализация, нео-дирижизм. — Ростов-на-Дону, 2021. — 160 с.
5. Karpets O.V., Yurchenko E. Possibilities for applying the concepts of effectuation and causation at the national level // Economy of region. — 2022. — Vol. 13, No. 1. — Pp. 226–236. — DOI: 10.17059/2022-1-21.
6. Абдикеев Н.М., Аверкин А. Н., Ефремова Н. А. Когнитивная экономика в эпоху инноваций // Вестник РЭА им. Г.В. Плеханова. № 1. 2022. -С. 3-20.
7. Шахрай С.М. Региональная политика России: состояние и перспективы: Докл. На науч.-практ. конф. «Стратегия стабилизации экономики региона: пробл. и решения», Новосибирск, апрель 2023 г. // Регион: экономика и социология. - № 2. - С.31- 45.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
